

HIEGYI LÓRÁNTNÉ

Államhatalmi, államigazgatási szervezetek menedzsmentjének szerepe a társadalmi változásban

Az államigazgatás, államhatalom és a társadalmi változások kapcsolata

A társadalmak politikai, gazdasági alrendszerében bekövetkező jelentős módosulások mindenkor elsődlegesen a *makroszféra* területén jelentkeznek. A részben vagy egészében új típusú társadalmi berendezkedés az irányítás – kiemelten az államigazgatás – funkcionális, strukturális változását hozza magával, s igényli a törvényesség szabályozása (a jogrend) átértelmezését is. Tartós „rendszerelváltás” csak *stratégiai* jellegű koncepciók eredménye lehet a teljes társadalmi keresztmetszetben, s így az államigazgatásban is. Ezek pedig alapfeltételként követelik meg a *menedzsment szemléletváltását* minden szakterületen és szinten.

Az államigazgatás, államhatalom funkcionálása történelmi fejlődésében az adott ország komplex (történelmi, társadalmi, politikai, gazdasági) feltételrendszere által meghatározott. Konkrét időszak megújulási törekvései csak az addigi történelmi, társadalmi folyamatok, s a korszak hazai és nemzetközi feltételei ismeretében lehetnek hatékonyak.

Az államigazgatási, államhatalmi menedzsment változásának igénye és lehetősége napjainkban

Az államigazgatás fontos területe valamennyi országban és történelmi időszakban a *rendvédelem*, melynek egyik specifikuma a hatalmi eszközök igénybevételének joga. A rendvédelem szervezetei tevékenységének minősége egyrészt determinált a társadalmi, történelmi környezet által, ugyanakkor jelentős mértékben vissza is hat arra.

A következőkben azt kívánom elemezni, hogyan hatnak a társadalmi változások ma hazánkban a rendvédelmi intézmények működésére, és hogyan befolyásolhatja a rendvédelem korszerűsödése a társadalmat. Mit vár el napjaink erősödő polgári demokráciája a rendvédelmi szervektől, mit képes a megújuló rendvédelmi tevékenység „szolgáltatni” az állampolgár, a társadalom számára?

Az ország belső biztonságát, rendjét fenntartó szervezeteknek (ide tartozik a Rendőrség, a Határőrség, a Vám- és Pénzügyőrség, valamint a büntetés-végrehajtás szakterülete) egyaránt új kihívásokkal kell szembenézniük. A módosuló társadalom és gazdaság *új feltételrendszert* jelent, új igényeket közvetít, de *új típusú együttműködést* is kínál számukra. Új közbiztonsági stratégiára van tehát szükség, melynek lényege, hogy a rendvédelem a hatalom eszközéből az állampolgár és közösségei számára biztonságot „szolgáltató” intézményrendszerre váljon.

A változás tendenciái

A rendvédelem korszerűsödésének alapja az európai normákhoz történő igazodás. Célja, feladata szerint nem a társadalmi folyamatok közvetlen befolyásolása, hanem a *társadalmi értékek, normák védelme*.

Intézményeink működési színvonalát a fejlettebb európai országokétól elválasztó „rés” csökkentésének döntő fontosságú eleme a *vezetői „rés”*; a vezetés és szervezés színvonalában, kultúrájában mutatkozó különbség mérséklése.

A változás legfontosabb *tendenciái* a következők:

- az államigazgatás integráns részeként megvalósított, „letisztult” funkciók ellátása,
- *politikamentesség* a működésben,
- a fegyveres, de nem „*militáns*” jelleg megvalósítása,
- nyitás a társadalom és az állampolgár felé,
- a jogállamiság feltételeinek maradéktalan biztosítása,
- a rendvédelem állománya és az állampolgárok közötti viszony alapvető módosítása.

Új tényező a rendvédelem feltételrendszerében a megváltozott makrotársadalmi igények mellett a helyi – *mikrotársadalmi* – környezet elvárásainak kielégítése, a helyi lakosság által preferált értékek védelme. Mindezek megvalósításával a rendvédelem hozzájárulhat a társadalom fejlődése, a gazdaság növekedése stabilitásának megteremtéséhez, a tisztességes állampolgár közérzetének javításához, valamint országunk nemzetközi presztízsének emeléséhez.

A korszerűsítés problémái

Az eddigiekben vázolt megújulás folyamatában konfliktusok sorát kell a vezetésnek feloldania. A rendvédelmi intézményeknek úgy kell az államigazgatás részeként működniük, hogy annak jegyeit hordozzák, saját *specifikumaik* dominanciája mellett. El kell különülniük funkcionálásukban, struktúrájukban s ebből adódóan menedzsmentjük módszereiben is egyrészt a honvédség militáns ellenségképétől, másrészt a civil szféra spontán folyamatok által erőteljesebben meghatározott, vállalkozás jellegű szervezeteitől. Nem szabad összerosódni működésében, valamint az állampolgárok megítélésében sem a politikai hatalom gyakorlásával, sem az igazságszolgáltatás folyamatával.

A fentieket lehetővé tevő professzionalizmus és az ezzel együtt járó speciális szubkultúra elválasztja, ugyanakkor összeköti a rendvédelmi szerveket a társadalom többi alrendszerével. A rendvédelmi intézmények társadalmi presztízse napjainkban meglehetősen alacsony (bár erősödő tendenciát mutat). Ezzel szoros összefüggésben az állomány identitás-tudata is elmarad a kívánatostól. A javításhoz a belső működési színvonal és hatékonyság növelése, ugyanakkor nagyobb mértékű társadalmi támogatottság is szükséges.

A rendvédelem korszerűsödését gátló *konfliktushelyzetek*:

- a társadalom és a nagypolitika által joggal elvárt *eredményesség* és a *törvényesség* betartásának ellentmondása,
- a speciális szakterület által megkívánt *szakmai önállóság* és a *társadalmi kontroll* megvalósítása nehezen hangolható össze,
- a rendvédelmi szervezetek átlagosnál szabályozottabb, központosítottabb, merevebb hierarchiájú struktúrája és működése gyakran nem adekvát az emberi tényező fontosságát figyelembe vevő vezetői magatartással.

Mindezek kiválthatják diszfunkciók megjelenését is.

A menedzsment megújulása

Milyen váltást kíván az eddig vázolt továbblépés a vezetéstől a rendvédelemben?

A dinamikus változó környezet a *hagyományos funkciók* átértelmezését, s újak realizálását igényli. Ehhez hatékonyabb, ugyanakkor kulturáltabb működés szükséges.

Milyen követelményeket támaszt ez az alkalmazkodó fejlődés a rendvédelem jelenlegi és potenciális vezetői számára?

A változásokat *prognosztizáló*, azokra felkészülni tudó, egyre erőteljesebben *megelőző* jellegű vezetői gondolkodás, *rugalmasan* kialakított és működtetett szervezet, felkészült, kulturált magatartású állomány a váltás feltétele. Ez felveti a vezetők kiválasztása, képzése, a szervezet PR-tevékenysége, belső integrációja, sokrétű külső együttműködése újragondolását. Ma már nem idegen a rendvédelem menedzsmentjétől a kreatív gondolkodás, a dinamikus jellegű szervezet, ugyanakkor mindig is szakmai sajátosság volt az átlagosnál nagyobb kockázat ésszerű felvállalása s a váratlan helyzetekben hozott tudatos döntés igénye.

A rendvédelem jövője a magyar társadalomban

A polgári demokráciába integrálódó, az állampolgárnak magasabb szintű biztonságot szolgáltató, a közigazgatásba „jobban belesimuló” rendvédelem az eddig dominánsan *reagáló* tevékenység helyett *preventív* funkciók erősödő felvállalását igényli. Ki kell tehát alakítani a fentieket megalapozó új típusú struktúrát és működési modellt. Ezek alapja európai összehasonlító elemzések segítségével a hazai történelmi-, földrajzi-, társadalmi-, gazdasági specifikumok szem előtt tartása.

A megújulási folyamat nem oldható meg az állampolgárok és közösségeik folyamatos együttműködő támogatása nélkül. A korszerűsítés eredménye ugyanakkor a *magasabb szintű közbiztonság* megteremtése lehet hazánkban, amely a társadalmi-gazdasági *stabilitás* alapját képezheti.